

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

เนื่องจากการอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมเกิดการกระทำความผิดกฎหมายอาญาจากการกระทำที่ฝ่าฝืนประมวลกฎหมายอาญา ผู้กระทำผิดต้องถูกดำเนินคดีภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น แต่เมื่อสังคมพัฒนาขึ้นและมีความหลากหลายและสลับซับซ้อนมากขึ้น การกระทำผิดอาญาก็มีการพัฒนาตามสังคมที่แปรเปลี่ยนไปนั้นด้วยเช่นเดียวกัน จนยากที่รัฐหรือองค์กรที่บังคับใช้กฎหมายจะสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพดังที่ผ่านมา ภายใต้สภาวะทางสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้นนี้ย่อมก่อให้เกิดสภาพปัญหาสภาวะการบังคับใช้กฎหมายอาญาเพื่อ (Over criminalization) ด้วยเช่นกัน อันส่งผลก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการดำเนินคดีอาญาที่สืบเนื่องมาจากความขาดแคลนบุคลากร เครื่องมือ สถานที่และงบประมาณ หากกระบวนการยุติธรรมทางอาญายังมุ่งเน้นที่การนำผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้กระทำผิดทุกคนเข้าสู่กระบวนการ กลายเป็นภาระหนักที่กระบวนการยุติธรรมต้องแบกรับโดยไม่อาจจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะพยายามเพิ่มจำนวนบุคลากรและสถานที่อำนวยความสะดวกหน่วยงานของรัฐ เช่น ตำรวจ อัยการ ศาลเพียงใดก็ย่อมไม่เพียงพอ หากไม่จัดการแก้ไขปัญหาตรงที่ระบบและโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในฐานะที่ทำหน้าที่ควบคุมสังคมและการควบคุมอาชญากรรม (Crime Prevention) หรือเรียกว่า “การควบคุมสังคมอย่างเป็นทางการ” (Formal system of social control) นั้นกำลังประสบปัญหาและมีข้อได้เปรียบว่าทำให้เกิดปัญหาทางด้านสังคมตามมามากมาย ทั้งในส่วนของผู้ที่ต้องเกี่ยวข้อง ทั้งตัวผู้กระทำผิดและผู้เสียหายรวมทั้งญาติของผู้เสียหายและชุมชน

อาชญากรรมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมทุกสังคม ส่งผลกระทบและก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ในสังคมได้เช่นเดียวกับปัญหาอื่นๆ อาทิเช่น เศรษฐกิจ การเมือง แต่มักถูกพิจารณาว่าเป็นเพียงผลพวงของปัญหาอื่นๆที่เกิดขึ้นเท่านั้น ช่วงเวลาที่ผ่านมารัฐได้พยายามดำเนินการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการกับปัญหาต่างๆ แต่ความพยายามด้วยวิธีการดังกล่าวได้ให้บทเรียนที่สะท้อนให้เห็นว่า การป้องกันอาชญากรรมและการทำให้ประชาชนรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินนั้น ไม่สามารถดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เพียงลำพัง เพราะไม่ว่ารัฐจะเพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจและทุ่มเทงบประมาณมากเพียงใด ก็ไม่สามารถขจัดหรือควบคุมปัญหาอาชญากรรมให้ยุติลงได้ ซึ่งทางเลือกหนึ่งของการป้องกันปัญหา

อาชญากรรมอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรมที่ได้มีการนำมากล่าวถึงในปัจจุบันคือ การให้ประชาชนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของตนเองและเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รัฐ ในฐานะเป็นส่วนร่วมในการจัดการปัญหาพร้อมกันเรียนรู้ใช้ภูมิปัญญา ศักยภาพของแต่ละชุมชนที่มีอยู่พัฒนาเป็นพลังในการปรับเปลี่ยนแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอาชญากรรม เช่น การสร้างจิตสำนึกในการที่จะเลือกไม่กระทำในสิ่งที่กระทบต่อความสงบสุขของผู้อื่น การร่วมกันดำเนินกิจกรรมควบคุมอบายมุขเพื่อลดเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุของอาชญากรรมในชุมชน

กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษคดีเป็นหลัก บางครั้งเป็นเหตุทำให้มีคดีได้เข้าสู่ระบบกระบวนการพิจารณาตัดสินของศาลเป็นจำนวนมาก โดยมีได้ให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาในสังคม โดยส่งเสริมให้มีการยุติข้อพิพาทในชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือชั้นพนักงานอัยการเท่าที่ควร เช่น ในกรณีที่เกิดหรือเยาวชนกระทำความผิดทางอาญาและต้องถูกลงโทษ ย่อมเกิดปัญหาทางสังคมตามมาอย่างไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้นเพื่อที่จะหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงควรมีการเปลี่ยนแนวคิดจากเดิมที่เน้นในเรื่อง “กระบวนการยุติธรรมเชิงแก้แค้น ทดแทน” (Retributive Justice) มาเป็นแนวคิดใหม่ โดยการเน้นเรื่อง “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” (Restorative Justice) แทน โดยมองว่า ปัญหาอาชญากรรมไม่ใช่เรื่องที่ทำต่อรัฐหรือกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของรัฐเท่านั้น แต่เป็นเรื่องที่กระทบต่อความสัมพันธ์ส่วนบุคคลระหว่าง “ผู้กระทำผิด” “ผู้เสียหาย” และ “ชุมชน” ด้วย ดังนั้นภายใต้แนวคิดดังกล่าว ทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจึงควรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมและมีส่วนร่วมในการ แก้ไขปัญหาทั้งระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อสร้างสันติสุขและการนำความสมานฉันท์กลับคืนสู่สังคมหรือชุมชนในที่สุด คำว่า “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” (Restorative Justice) เป็นคำแปลภาษาไทยซึ่งไม่ตรงกับคำว่า Restorative หรือ Restoration ซึ่งแปลว่าการฟื้นฟู การซ่อมแซม การทำให้กลับคืนดีดังเดิม หรือการปฏิสังขรณ์ ดังนั้นหากจะแปลให้ตรงตามภาษาอังกฤษจึงต้องใช้คำว่า “กระบวนการยุติธรรมเชิงปฏิสังขรณ์” ซึ่งเดิมเคยมีการใช้คำว่า “การฟื้นฟูความยุติธรรม” “ความยุติธรรมเชิงสร้างสรรค์” และ “ความยุติธรรมแบบบูรณาการ” กระบวนการยุติธรรมไม่ควรมุ่งเน้นเพียงเฉพาะแต่การจับตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ ที่มุ่งเน้นผลของการแก้แค้นทดแทน (retribution) สร้างความข่มขู่ยับยั้ง (deterrent) และตัดโอกาสเพื่อไม่ให้กระทำผิดซ้ำอีก (incapacitation) เท่านั้น แต่ควรมุ่งเน้นการบรรเทาความเสียหายให้แก่ทุกฝ่ายกลับคืนสู่สภาพดีดังเดิม (restoration) ด้วย อันเป็นที่มาของแนวความคิดเรื่อง Restorative Justice คือ ต้องการฟื้นฟูความเสียหายหรือผลกระทบจากการกระทำความผิดให้สังคม รัฐไม่ควรผูกขาดการดำเนินการที่มุ่งเน้นเรื่องการลงโทษเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรเปิดโอกาสให้เหยื่ออาชญากรรม ผู้กระทำผิด และชุมชนได้มีโอกาสหาทางออกในการแก้ปัญหาเหล่านี้ร่วมกัน

กระบวนการที่จะทำให้เกิดความสมานฉันท์นั้น ต้องเป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดความสมานฉันท์และทำให้เกิดการฟื้นฟู โดยมีหลักการว่าควรเป็นกระบวนการที่ไม่เป็นทางการให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มาพบกัน ในบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดความปรองดอง และส่งเสริมให้ผู้กระทำผิดได้สำนึกผิดและได้ชดใช้ รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ผลลัพธ์ที่จะก่อให้เกิดความสมานฉันท์ ถือเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์คือ การแสดงความสำนึกผิด การยินยอมที่จะปรับพฤติกรรม และการเยียวยาชดใช้ที่ผู้กระทำผิดพร้อมที่จะชดใช้ให้กับผู้เสียหายซึ่งมิใช่เฉพาะเรื่องเงินเท่านั้น แต่อาจเป็นการบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะหรืออื่นๆ แล้วแต่กรณีในทางปฏิบัติประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในลักษณะและรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นสำคัญโดยจำแนกออกได้เป็น 4 รูปแบบใหญ่ๆ คือ

รูปแบบที่ 1 คือ การไกล่เกลี่ยเหยื่ออาชญากรรมต่อผู้กระทำผิด (Victim-Offender Mediation) รูปแบบนี้เป็นการเผชิญหน้าระหว่างเหยื่ออาชญากรรมกับผู้กระทำผิด ซึ่งเจ้าหน้าที่อาจทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน โดยมีเป้าหมาย คือการสนับสนุนให้มีการเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมด้วยการจัดเวทีให้พวกเขาได้พบปะพูดคุยกับผู้กระทำผิดบนพื้นฐานของความสมัครใจ โดยยอมให้ผู้กระทำผิดได้เรียนรู้ถึงผลกระทบและเข้ามาแสดงความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของเขาที่ได้กระทำลงไป

รูปแบบที่ 2 การประชุมกลุ่มครอบครัว (Family Group Conferences) รูปแบบนี้ประกอบด้วย เหยื่ออาชญากรรม ผู้กระทำผิด และสมาชิกครอบครัวผู้มีความสำคัญหรือเพื่อนของทั้งสองฝ่าย รวมทั้งมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการเช่นเดียวกับการไกล่เกลี่ย ซึ่งการประชุมกลุ่มครอบครัวเช่นนี้อาจใช้สถานที่ใดๆก็ได้ เช่น โรงเรียน โบสถ์ หรือกลุ่มสมาชิกอื่นๆ เป็นต้น โดยวิธีการนี้ต้องการเน้นย้ำถึงความเอาใจจริงเอาใจของชุมชน ต่ออาชญากรรม และความเต็มใจของชุมชนที่จะยอมรับผู้กระทำผิดกลับคืนสู่ชุมชนอีกครั้ง

รูปแบบที่ 3 รูปแบบนี้เป็นที่รู้จักกันอีกชื่อหนึ่งว่า “วงกลมแห่งสันติวิธี” โดยผู้ที่เข้าร่วมประชุมจะนั่งพิจารณาในลักษณะเป็นการล้อมวง ซึ่งประกอบด้วย สมาชิกของชุมชนที่เคยทำงานเป็นผู้พิพากษา ตำรวจ หรืออื่นๆ รวมทั้งเคยรับผิดชอบของงานด้านการพิจารณาคดีหรือการควบคุมสอดส่องมาแล้ว

รูปแบบที่ 4 คณะกรรมการบูรณาการชุมชน (Community Reparative Boards) รูปแบบนี้ประกอบด้วย ผู้คนในชุมชน ผู้กระทำผิด เหยื่ออาชญากรรม ผู้แทนจากกระบวนการยุติธรรม และบางครั้งอาจมีสมาชิกครอบครัวของผู้กระทำผิดรวมอยู่ด้วย โดยคณะกรรมการบูรณาการชุมชนเป็นวิธีการเชิงสมานฉันท์ในชุมชนที่หวนกลับมาใหม่และเป็นต้นแบบที่ให้ผู้ชุมชนได้แสดงความ

รับผิดชอบต่อผู้ที่กระทำความผิด ซึ่งรู้จักกันในนามของคณะกรรมการเยาวชน คณะกรรมการเพื่อนบ้าน หรือคณะกรรมการยุติธรรมทางเลือกชุมชน เป็นต้น เพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเบี่ยงเบนคดี หรือการคุมประพฤติ รูปแบบนี้จะใช้กับผู้กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง และดำเนินการเช่นเดียวกับรูปแบบอื่นๆ คือ มีการพูดคุยกันด้วยความเคารพก่อนที่จะคณะกรรมการจะพิจารณาโทษที่สามารถใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันใช้ระบบกล่าวหา กล่าวคือเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาขึ้น พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการดำเนินการติดตามตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี อาทิเช่นการขอหมายจับผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัย และการจับจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมาย ทั้งการจับกุม โดยมีหมายจับหรือการจับกุมโดยไม่มีหมายจับก็ตาม การจับกุมโดยไม่มีหมายจับ ก่อนออกหมายจับต้องมีการกลั่นกรองเหตุที่จะออกหมายจับ โดยหลักแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะจับโดยไม่มีหมายจับไม่ได้ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น เช่น การจับผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า จับบุคคลที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้าย จับบุคคลที่มีเหตุจะต้องออกหมายจับแต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้ทันที และการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะหลบหนีระหว่างการปล่อยชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 ด้วยเหตุที่การจับกุมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยตรงนั้น ซึ่งการจับกุมจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้ผู้ต้องหาเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม และถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การที่มีบทบัญญัติของกฎหมายถึงเหตุที่จะออกหมายจับได้และกำหนดให้อำนาจศาลเป็นผู้ออกหมายจับไว้ชัดเจนนั้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้อำนาจในการออกหมายจับโดยพลการ อันจะทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนถูกจำกัดจนเกินความจำเป็นหรือไม่มีเหตุอันควร แม้กฎหมายจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการออกหมายจับไว้แล้ว แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ต้องเป็นผู้ใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาพยานหลักฐานที่รวบรวมมาทั้งหมดว่ามีน้ำหนักเพียงพอที่จะขออนุมัติหมายจับผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ ซึ่งก็ต้องคำนึงถึงหลักกฎหมาย ความถูกต้อง ชอบธรรม จรรยาบรรณพนักงานสอบสวนเป็นสำคัญ เพราะหากขาดซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว จะเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบ ย่อมก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายไม่เฉพาะผู้ถูกกล่าวหาเองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลเหล่านั้นอีกด้วย

สถานการณ์ข้อพิพาทต่างๆที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักของไทย มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเห็นได้จากจำนวนคดีอาญารับใหม่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีประมาณจำนวนห้าแสนกว่าคดีทุกปี ซึ่งแต่ละองค์กรมีภาระหน้าที่ที่ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามแบบพิธีการ (Formalism) เท่านั้น เริ่มตั้งแต่การดำเนินคดี การค้นหาความจริง การสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้องคดี ตลอดไปจนถึง

พิจารณาคดีและพิพากษาลงโทษทางอาญาในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ซึ่งมีรายละเอียด ขั้นตอนและวิธีการที่ซับซ้อนมาก จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาดำเนินการที่ยาวนาน และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ท้ายที่สุดแล้วการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมก็ไม่ได้ลุล่วงไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ เพราะหากสร้างบรรยากาศให้ชุมชนมีส่วนร่วม ไม่ได้มากพอ ผู้กระทำผิดเองก็ไม่สำนึกผิดแท้จริงย้อนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก ในส่วนผู้เสียหายและชุมชนก็ยังไม่ได้รับการเยียวยาหรือความพึงพอใจเท่าที่ควร หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องก็ไม่เกิดประสิทธิภาพ ด้วยภาระงานที่มากเกินไป

จากสาเหตุปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ย่อมสะท้อนข้อจำกัดในเรื่องของระบบงานยุติธรรมที่มุ่งเน้นแบบที่เป็นทางการมากจนหลงลืมบทบาทความสำคัญของ “ชุมชน” เข้ามามีส่วนร่วมในการระงับข้อพิพาททางอาญาได้โดยคณะกรรมการหมู่บ้านนั้น ย่อมเป็นการปรับตัวเข้าหาชุมชนและให้ความสำคัญต่อบทบาทการมีส่วนร่วม โดยการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเหมือนอย่างกฎหมายของประเทศเพื่อนบ้านของไทย ได้แก่ ประเทศลาว หรือฟิลิปปินส์ เป็นต้น ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงจำเป็นต้องศึกษารูปแบบและวิธีการระงับข้อพิพาทในคดีอาญาโดยคณะกรรมการหมู่บ้านว่าเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดสำหรับสังคมไทย โดยไม่ขัดแย้งต่อประมวลกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญาของไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในคดีอาญาการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในคดีอาญา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการระงับข้อพิพาทในคดีอาญา

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

สารนิพนธ์ฉบับนี้ทำการศึกษามุ่งเน้นการรวบรวมและวิเคราะห์เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในคดีอาญา และการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ จึงมีข้อจำกัดทางการศึกษาอยู่ที่บทบาท ลักษณะ วิธีการ ขั้นตอนและผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในเชิงคุณภาพทางเอกสาร เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการให้คณะกรรมการหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภายใต้ขอบเขตบทบัญญัติแห่งกฎหมายในประมวลกฎหมายอาญา วิธีพิจารณาความอาญา และ

พระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2475 เท่านั้น เพื่อหาแนวทางและข้อเสนอแนะที่เหมาะสมในการปรับปรุงกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้อง

1.4 สมมติฐานการศึกษา

ปัจจุบันการระงับข้อพิพาทในคดีอาญาโดยคณะกรรมการหมู่บ้านในประเทศไทยนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในประเทศไทย แต่การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น คณะกรรมการในชุมชน อาทิเช่น ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ เป็นต้น จะต้องเต็มใจเข้ามามีส่วนร่วมในการระงับข้อพิพาททางอาญาด้วย หากเพียงแต่ให้กระบวนการยุติธรรมโดยรัฐเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแต่ฝ่ายเดียว คงไม่สามารถบรรลุผลอย่างยั่งยืนได้ หัวใจสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมชุมชนจึงอยู่ที่คนในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ได้สัมผัส มีส่วนร่วมและมีส่วน ได้เสียกับความยุติธรรมและความสงบสุขในชุมชนนั้นๆ ได้มีโอกาสและช่องทางที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการยุติธรรมภาครัฐ ในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง อันเป็นบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน ซึ่งกฎหมายในประเทศไทยนั้นถึงแม้จะมีบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจแก่ผู้ใหญ่บ้านและนายอำเภอเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวแล้วนั้น แต่กฎหมายในประเทศไทยให้อำนาจในด้านของการประนีประนอมเท่านั้น คณะกรรมการหมู่บ้านไม่มีอำนาจในการจัดการที่เกี่ยวข้องการระงับข้อพิพาทในคดีอาญาได้ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีกฎหมายที่ระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยในคดีอาญาโดยหน่วยงานไกล่เกลี่ยในชุมชน ซึ่งเป็นผลทำให้ทั้งสองประเทศดังกล่าวไม่เกิดปัญหาคดีความล้นศาล ซึ่งหากนำหลักการมีคณะกรรมการในการระงับข้อพิพาทในคดีอาญาของต่างประเทศมาปรับใช้นั้น ถือว่าส่งผลดีในการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยเป็นอย่างมาก

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

สารนิพนธ์ฉบับนี้ ศึกษาการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยเป็นการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ บทความ เอกสาร และวารสารกฎหมายที่เกี่ยวกับประมวลกฎหมายอาญา และวิธีพิจารณาความอาญา คำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ตลอดจนข้อมูลทางกฎหมายจากเว็บไซต์อินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติทางกฎหมายต่างๆ รวมถึงคำอธิบาย บทความ เอกสารแจกจ่าย หรือข้อคิดเห็นต่างๆ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของต่างประเทศ กับหลักกฎหมายของไทย รวมถึงคำพิพากษาของศาล แล้วนำมาวิเคราะห์ สรุปผลและเสนอแนะแนวทางและมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในคดีอาญาการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
2. เพื่อทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระงับข้อพิพาทในคดีอาญา
3. เพื่อทราบถึงแนวทางการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการระงับข้อพิพาทในคดีอาญา